

"אל תירא עבדי יעקב"

אל תירא כי עמך אני, אמר ד' ליעקב: "אל תירא עבדי יעקב" — כל זה שייך לימינו אלה. יש כאן נופיה וגערה. אתם מתבלבלים ומפטפטים: מה יהיה איתנו? על זה באים כאן דברים המפצים אור: "אל תירא כי עמך אני, אל תשתע כי אני אלהיך, אמצתיך אף עזרתיך, אף תמכתוך בימך צדקך. הן יבשו ויכלמו כל הנחרים בך, יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך". אתם אנשים בעלי אמונה, האינכם רואים את יד ד' הפועלת בהיסטוריה? האינכם רואים אף הרבנים נמשכים כבר מאה שנה, חמישים שנה עלפי ההדרכה האלוהית? האינכם זוכרים מה קרה איתנו במשך הורות ומה קורה איתנו עכשיו בקיבוץ גלילותינו? יש הבאים בטענות וביקורת כלפי רבוננו-של-עולם, אבל צריך לראות את כל מהלך ענינו מאברהם אבינו הנמשך מאז ועד הנה, ואז אין מקום להתלוננות, להתמרמרות. "ואתה ישראל עבדי, יעקב אשר בחרתיך, זרע אברהם אהבי". לעומת הנוסחאות של פחדנות, שאין להן שום טעם, צריך דעת אלוהים אמיתית. יש מקום לגעור בישראל על כל הביטויים הילדותיים, הקטנוניים, הריקניים והאפיקורסיים האלה. חס ושלום! דרכנו דרך ד', מאז ועד הנה, דרך בהירה ומאירה. "כי אני ד' אלהיך מחזיק ימינך, האמר לך: אל תירא, אני עזרתיך. אל תירא תולעת יעקב, מתי ישראל, אני עזרתיך, נאם ד', וגאלך קדוש ישראל". יש להתבונן בדברים לעומקם, יש לזכור את נצח ישראל, מאז איתה הוא ד' האלהים אשר בחרת באברהם¹ ועד הנה. נצח ישראל, נצח ארץ-ישראל, נצח גאולת ישראל — הכל ענין אחד, שיש לראותו בתוקף בעוז ובאומץ. "ד' עז לעמו יתן" ומתוך כך "ד' יברך את עמו בשלום". הן יבשו ויכלמו כל הנחרים בך, יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך¹⁰. "תודם ורוח תשאם, וסערה תפיץ אתם, ואתה תגיל בד', בקדוש ישראל תתהלל"¹¹. כשתפסים דברי תורה בבהירות ובאמיתיות, אז רואים ש"נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם"¹².

(9)
5
10
10
15
5
12

"יעקב אבינו לא מת 105"

בפרשתנו מתבררת בכל תוקף ההבדלה בין יעקב לעשו. הגמרא במסכת תענית מוסרת לנו ש"יעקב אבינו לא מת"¹⁰⁵. קשה להבין זאת, הרי יש פסוקים מפורשים בתורה שמת: "ויחנטו... ויספרו... ויקברו אתו"¹⁰⁶? "וכי בכדי ספרו ספרדייא וחנטו תנטייא וקברו קברייא?"¹⁰⁶. אלא שצריך לזכור שיעקב אבינו הוא האחרון שבאבות, "בחידי האבות"¹⁰⁸, המסקנה של האבות, ואנו מיוחסים בתור בניו לאבות אלה, והם מיוחסים בתור אבות לעם ישראל. בהמשך הגמרא שם, מופיע ההסבר: "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"¹⁰⁶. נצח ישראל¹⁰⁶ בא לידי ביטוי ביעקב אבינו. הגמרא מביאה את הפסוק: "ואתה אל תירא עבדי יעקב, נאם ד', ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק, ואת זרעך מארץ שקים"¹¹⁰. אצל יעקב אבינו, סיום האבות, מופיע בירוד הענין של כלל-ישראל, מכאן ולכל הדורות, אנו יעקב ואנו ישראל.

לעת ה' אהרן 233

נצח ישראל

נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם¹⁰⁹. אנחנו עם הנצח, אחרי כל הגלויות וסיבוכיהן, אנו חיים. למרות כל הפרעות הגויים, אנו חוזרים הביתה ומקימים מדינה. ספרד תפסה מקום חשוב בעולם, שלטה עלינו והפעילה נגדנו אינקוויזיציה, — ומה היא עכשיו, ספרד?! וכן יוון התבלטה בשלטונה, בחכמתה, בפילוסופיה — ומה היא עכשיו? ואילו ישראל חיים וקיימים! אומות-העולם עושות אסיפות וכינוסים כדי לדון על שהותנו כאן; שימשיכו בדיננות! ואנחנו נמשיך לשבת פה ולבנות את ארצנו.

לעת ה' אהרן 234

נתן ויקח מאבני המקום, כתיב ויקח מאבני המקום, וכתיב ויקח את האבן, א"ר יצחק

מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד, וכל אחת ואחת אוטרת, ע"י וניח צדק זה ראשו, תנא וכולן נכלעו באחד. (מוליך 6א)

נתן ויקח מאבני המקום, לקח יעקב שהים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקר ע"י יצחק אביו וישם אותם מראשותיו, (באותו) [כאן המקום להודיעו שעתידין לעמוד מסנו שנים עשר שבמים, ונעשו כולם אבן אחת להודיעו שכלם עתידין להיות גוי אחד בארץ, שנאמר מי כעסקך ישראל גוי אחד בארץ]. (פסקי דבי אלעזר פליס)

נתן ויקח מאבני המקום, ר' יהודה אמר ר"ב אבנים נמל, אמר כך גזר הקב"ה שמעמיד י"ב שבמים, אברהם לא העמידו, יצחק לא העמידו, ואני אם מתאחות זו לזו יודע אני שאני מעמיד י"ב שבמים. כיון שנתאחו זו לזו ידע שמעמיד י"ב שבמים. ר' נחמיה אמר ג' אבנים נמל, אמר אברהם ויחד הקב"ה שמו ע"יו, ויצחק ויחד הקב"ה שמו ע"יו, ואני אם מתאחות הן ג' אבנים זו לזו אני יודע ששם הקב"ה מתייחד ע"י, כיון שנתאחו הבין שהקב"ה ויחד שמו ע"יו, רבנון אמרו אבנים מיעוט אבנים שנים אברהם יצא מסנו ישמעאל וכני קטורה, ויצחק יצא מסנו עשו, ואני אם מתאחות הן יודע אני שאינו יוצא מסנו פסולת. (צ"כ סח.)

לעת ה' אהרן 234

נתן ויקח מאבני המקום, ר' יהודה אמר ר"ב אבנים נמל, אמר כך גזר הקב"ה שמעמיד י"ב שבמים, אברהם לא העמידו, יצחק לא העמידו, ואני אם מתאחות זו לזו יודע אני שאני מעמיד י"ב שבמים. כיון שנתאחו זו לזו ידע שמעמיד י"ב שבמים. ר' נחמיה אמר ג' אבנים נמל, אמר אברהם ויחד הקב"ה שמו ע"יו, ויצחק ויחד הקב"ה שמו ע"יו, ואני אם מתאחות הן ג' אבנים זו לזו אני יודע ששם הקב"ה מתייחד ע"י, כיון שנתאחו הבין שהקב"ה ויחד שמו ע"יו, רבנון אמרו אבנים מיעוט אבנים שנים אברהם יצא מסנו ישמעאל וכני קטורה, ויצחק יצא מסנו עשו, ואני אם מתאחות הן יודע אני שאינו יוצא מסנו פסולת. (צ"כ סח.)

אין בחירה לבשר-ישראל¹⁴⁹. הכונה זאת בין ערך היחידות הצבוריות, מקיפה עולם ומלואו. וממנה הבחנה בענין הבחירה. "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹⁵⁰, זה נאמר לגבי היחידים. כל הפרובלמות שנובעות מן הבחירה, הן ברשות היחיד, אבל כאשר יש יותר כללית — יש פחות בחירה. אין בחירה לבחור בטוב ורע, יש כפיית הר בגינות¹⁵¹ לכל הדורות¹⁵². אצל קדמונים ראשונים, יש הרחבת דברים על זה, כגון בעל העקדה¹⁵³ ועוד. אין אפשרות לכלל-ישראל לעזוב את ד'. רק יחידים יכולים להיות פושעי ישראל — מעט יחידים או הרבה יחידים; אבל אצל הכלל, האומה, הצבור, אין מציאות של בחירה, אלא רק טבע אלוהי קבוע ומחולט. הערך האמיתי של ישראל הוא הצבוריות, בית יעקב, ומהו נמשך "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"¹⁵¹.

לעת ה' אהרן 234

אין בחירה לבשר-ישראל¹⁴⁹

הכונה זאת בין ערך היחידות הצבוריות, מקיפה עולם ומלואו. וממנה הבחנה בענין הבחירה. "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"¹⁵⁰, זה נאמר לגבי היחידים. כל הפרובלמות שנובעות מן הבחירה, הן ברשות היחיד, אבל כאשר יש יותר כללית — יש פחות בחירה. אין בחירה לבחור בטוב ורע, יש כפיית הר בגינות¹⁵¹ לכל הדורות¹⁵². אצל קדמונים ראשונים, יש הרחבת דברים על זה, כגון בעל העקדה¹⁵³ ועוד. אין אפשרות לכלל-ישראל לעזוב את ד'. רק יחידים יכולים להיות פושעי ישראל — מעט יחידים או הרבה יחידים; אבל אצל הכלל, האומה, הצבור, אין מציאות של בחירה, אלא רק טבע אלוהי קבוע ומחולט. הערך האמיתי של ישראל הוא הצבוריות, בית יעקב, ומהו נמשך "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם"¹⁵¹.

יעקב אבינו הוא המעבר אל האישיות הצבורית שמתחילה להתגלות, אל "עם זו יצרת לי"¹⁵⁴ שמתחיל להוצר, הוא המעבר בין המציאות של אבן ומצבה לבית-אל. והמעבר הזה מתגלה בירושלים, כדברי רש"י, שהסולם באמצע שיפרעו היה מכון כנגד בית-מקדשנו¹⁵⁵. הוא נעשה מתוך הדבקות והשייכות האלוהית של היחידות למציאות שנבראה קודם שנברא העולם¹⁵⁶, מרום מראשון בית-מקדשנו¹⁵⁷.

לעת ה' אהרן 233